

Reinventarea Aradului prin cultură

Gheorghe Falcă
Primarul Municipiului Arad

În statistica anului 2014, Aradul are cea mai mare creștere economică din România, 5,4%. Aradul este orașul în care șomajul a ajuns la un procent de puțin peste 2%. Numărul locurilor de muncă s-a dublat în ultimii zece ani, depășind astăzi cifra de 70.000. Economia orașului, un magnet pentru investițiile străine, a ajuns un exportator major al României. Ultimul deceniu a reprezentat pentru municipiu și o perioadă de reconstrucție a infrastructurii, etapă dificilă dar absolut necesară pentru dezvoltarea orașului la nivelul exigențelor secolului XXI. În mare parte această etapă fiind încheiată dezvoltarea orașului în context European aduce noi provocări și impune noi obiective.

Este momentul ca Aradul, un oraș care a scris istorie, să facă un pas înainte, să-și accelereze dezvoltarea prin punerea în valoare a calităților creative ale arădenilor, a spiritului inovativ și îndrăznelii, nonconformis-

mului și modernismului artiștilor plastici, a oamenilor de litere, a personalităților din viața culturală a orașului.

Dezvoltare prin cultură

De aceea depunerea dosarului de candidatură a Aradului pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii este cu certitudine principalul eveniment al anului 2015, în oraș. Niciun alt proiect de până acum nu a avut amploarea acestuia întrucât el deschide perspectiva dezvoltării Aradului pe un nou plan, acela al culturii și nu exclusiv al economiei, pe multiplicarea relațiilor dintre oameni, prin construirea unei noi identități bazată pe spiritul locului. Noi credem cu tărie că Aradul, un oraș care are în ADN-ul său imaginația, creativitatea, spiritul inovativ, poate redeveni (așa cum a fost în istoria sa, în secolul al XIX-lea) un model european pentru orașele mici și medii, de dezvoltare prin cultură. Tocmai de aceea suntem printre primele orașe din România care am înțeles nevoia corelării strategiei de dezvoltare cu o strategie culturală. Astfel dezvoltarea orașului are în vedere strategia culturală a municipiului, înnoită în anul 2015 și corelată cu strategia culturală a județului.

Proiect al arădenilor și pentru arădeni

Acest proiect este în esența lui chiar un proiect al arădenilor. Pregătirea candidaturii Aradului a fost o muncă de echipă, inițiată în anul 2014. În urma apelurilor publice ale Asociației “Arad Capitală Europeană a Culturii 2021”, peste două mii de inițiative și propuneri ale cetățenilor au fost luate în considerare în vedere pregătirii dosarului de candidatură. În urma dezbaterilor publice cu cetățenii aradului un juriu format din oameni de cultură a cristalizat proiectele principale pe care Aradul le susține prin candidatură. Mai mult, locuitorii orașului și-au asumat candidatura. Sondajele de opinie realizate în pregătirea candidaturii arată că 84% dintre arădenii chestionați consideră necesară candidatura și un procent de 78% cred că obiectivul nostru este realizabil.

Proiect major de dezvoltare urbană pentru viitor

Candidatura pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii în anul 2021 înseamnă mai mult decât pregătirea unui program cultural pentru anul respective. Ea se constituie într-un proiect major de dezvoltare urbană pentru viitor! În acest sens, până în anul 2026, Aradul își structurează direcțiile de acțiune astfel încât investițiile în evenimentele culturale, în infrastructură și în activarea cetățenilor să aibă continuitate și coerență, să fie corelate cu strategiile culturale ale orașului și regiunii, respectiv cu strategia

de dezvoltare a Aradului. Ne implicăm în acest demers cu toate resursele noastre, conștienți că pregătirea candidaturii și participarea în acest proiect european se constituie, în sine, într-un câștig al comunității arădene angrenată într-un proiect comun; un proiect important de mobilizare a energiilor locale și de fundamentare a sentimentului de apartenență la comunitate, de dezvoltare a mândriei de a fi arădean, de a fi european.

Activism, creativitate și implicare

Unul dintre obiectivele noastre importante este să schimbăm modelele de comportament și de comunicare din societatea arădeană, să îi aducem pe oameni alături unii de ceilalți, unii pentru ceilalți, să îi activăm nu numai pentru interesele personale, dar și pentru binele comunității. Cultura este instrumentul pe care îl identificăm pentru construirea unei societăți sănătoase, pentru a pune aptitudinile și talentele cetățenilor Aradului în folosul unor obiective comune importante: creșterea calității vieții, dezvoltarea locală, protecția mediului, Europa zilei de mâine.

Spunem că cetățeanul trebuie să fie activ și implicat. Dar pentru aceasta agenda publică trebuie să țină cont de nevoile cetățeanului. Aradul, la fel ca multe alte orașe din estul Europei a fost afectat puternic de schimbarea relațiilor sociale, de industrializarea socialistă, apoi de valul dez/ reindustrializarea post-comunistă și de schimbările profunde care au modificat din nou structura populației. Unele dintre costurile acestora a fost accentuarea alienării, dezradăcinarea, sentimentul însingurării, alterarea spiritului participativ.

Toate au dus la dus la scăderea apetenței pentru actele culturale. O dovedește barometrul privind practicile culturale ale arădenilor. Potrivit studiului, publicul evenimentelor strict culturale este de maxim 14% din populația adultă a orașului. Un arădean participă, în mod obișnuit, la două evenimente pe an, cel mai probabil două festivități populare; 75% dintre arădeni își petrec timpul liber în centrele comerciale, iar aproximativ o treime la cinematograful și la strand.

Ori prin candidatura noastră dorim să identificăm soluții și să punem în aplicare strategii pentru combaterea izolării și letargiei indivizilor, folosind cultura ca și catalizator al relațiilor umane. Cultura poate fi mijlocul prin care putem schimba atmosfera Aradului, îi putem anima străzile, ori redescoperi și reinventa cartierele sale, ori descoperi și folosi creativ spațiile sale neconvenționale, putem revitaliza colțurile de stradă și reconverti hale industriale în galerii de artă etc.

Avem însă pe ce construi. Astfel conform mapării resurselor culturale arădene realizate de 2014, anul în care Aradul pornea în cursa pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii, reiese că avem potențialul de a deveni un oraș

cultural deoarece avem “ datele genetice” necesare. În total din maparea resurselor culturale arădene rezultă că avem un număr de 696 „itemi culturali” în anul de referință. Mai mult, 30% dintre arădeni au încercat măcar o dată să realizeze o creație culturală- cele mai frecvente sunt poezia, pictura și fotografia artistică; 13% dintre arădeni sunt membri ai unei asociații voluntare, procent similar celui înregistrat în România la nivel urban ;74% dintre arădeni au participat la cel puțin un eveniment cultural organizat în Arad în anul anterior sondajului ;28% dintre arădeni participă la evenimente culturale specifice artei înalte sau moderne.

Considerăm că mobilizarea cetățenilor și acțiunea lor solidară este indispensabilă pentru schimbarea în bine a societății. Aradul a mai experimentat acest model de stimulare în secolul al XIX-lea, atunci când era unul dintre cele mai importante orașe din Imperiul Austriac și mai târziu Austro-Ungar și când a demonstrat de ce este capabil un oraș atunci când acționează încheșat și conștient de forța cetățenilor săi. Nu avem voie să uităm că în Arad și nu altundeva a fost înființată prima școală românească din Transilvania, Preparandia (1812), că aici ființa al șaselea conservator muzical din Europa și primul de pe teritoriul României(1834), că în Arad a funcționat primul edificiu de teatru permanent din România (Teatrul vechi sau Teatrul Hirschl -1817) pe scena căruia au urcat trupele de actori ale lui Mihai Pascaly (Mihai Eminescu era sufleur) și Matei Millo ori că la jumătatea secolului XIX Franz Liszt, Johann Strauss fiul, Pablo Sarsate, Johannes Brahms, Traian Grozăvescu, Richard Strauss, Zoltan Kodaly făceau săli pline, că tot aici în Palatul Cultural erau ovaționați George Enescu ori Bela Bartok, ori că aveam cinematograful (1907) și în Arad se turnau filme de lung metraj (Nuntă țărănească pe strazile Aradului- 1913).

Un cartier cultural european

Spuneam mai sus ca proiectul candidaturii pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii în anul 2021 înseamnă mai mult decât pregătirea unui program cultural pentru anul respectiv, se constituie într-un proiect major de dezvoltare urbană pentru viitor! Câteva exemple doar.

În centrul tuturor strategiilor și proiectelor de dezvoltare a Aradului, din ultimele două decenii, Cetatea a jucat un rol important. A fost un moment în istoria sa când cetatea era cât pe ce să ducă la strămutarea orașului de pe actuala locație. Ca o glumă, parcă, a istoriei, acum,viitorul Aradului depinde în mare măsură de transformarea acestui obiectiv într-un centru cultural capabil să atragă tinerețea, viața, spiritul inovativ și creativ. După multe negocieri, răzgândiri ale **Ministerului Apărării**, dar și presiuni din partea noastră, a comunității locale, Cetatea reintră în circuitul civil, oferind Aradului, dar și întregii regiuni oportunități extraordinare. Administrațiile

locale au considerat de altfel Cetatea ca obiectiv prioritar pentru regândirea centrului civic al orașului, punerea sa în valoare fiind o mare oportunitate pentru turismul și viața culturală a Aradului. Cele mai importante proiecte de dezvoltare locală au în centrul lor Cetatea, nu numai ca obiectiv turistic, ci spațiu multifuncțional, un nou centru civic al orașului, cu instituții de utilitate publică dar și repere atractive. Regândirea circuitelor în centrul Aradului de către administrația locală are în vedere și includerea ei într-o promenadă care începe la Turnul de Apă și se încheie pe celălalt mal al Mureșului, traversând perimetrul actualei fortărețe. Cetatea reprezintă principalul punct de interes pentru dezvoltarea Aradului viitorului, și așa cum nu concepem perspectiva orașului fără cultură, și perspectiva Cetății este corelată cu strategia culturală a Aradului. În vara anului 2015, primăria municipiului Arad a anunțat un concurs internațional de proiecte pentru a asigura cea mai bună soluție în vederea exploatării celor o sută de hectare de spații verzi aferente Cetății, și a construcției în sine. Este o zonă experimentală și ne dorim să identificăm cea mai bună variantă de lucru prin care putem asigura creșterea calității vieții cetățenilor. Putem vedea Cetatea ca pe un spațiu intelectual care va găzdui evenimente creative. Ne dorim să dezvoltăm aici un cartier cultural internațional, să deschidem porțile fortăreței pentru: a crea spații generoase pentru schimburile co-creative; a susține orice fel de inițiativă care cerebrează diversitatea culturală; dorim ca o zonă a suferinței și a resentimentelor istorice, să devină un spațiu al prieteniei și al coabitării. Ne dorim să înființăm acolo în colaborare cu partenerii noștri din Pecs (fostă Capitală Europeană a Culturii), Gyula (Ungaria), Zrenjanin (Serbia) un Muzeu al democrației europene, o Casă a terorii reprezentând nu numai o perspectivă muzeală a suferinței celor încarcerați în “închisoarea popoarelor” cum era numită în epocă ci și un avertisment vizual al abuzului împotriva drepturilor și libertăților cetățenești. Cetatea oferă o locație excelentă pentru reînvierea vechilor meșteșuguri, o incursiune în cultura locului, o familiarizare cu tradițiile și o salvare de la dispariția totală a unor îndeletniciri care au conturat profilul acestei comunități. Tot acolo vom pune la dispoziția tinerilor creativi spații de creație regim de incubator cultural. Va fi un spațiu de creație și expunere in situ, o Verandă a Artistului Tânăr.

Din fabrică, hub cultural

O altă zonă ofertantă este cea a fostei fabrici de textile **Teba**. Aici căutăm soluții care să creeze un **hub** cultural regional, relevant mai ales pentru ceea ce e contemporan în arta plastică, în cinema, în dans. Locul e deja viu, palpita în ritmul unor evenimente care schimbă profilul cultural al orașului. De fapt, istoria locului face din fabrica **Teba** un simbol al gloriei -

militare, industriale, naturale, urbane - a Aradului, dar și a continuei sale reinventări identitare. Așezate la intrarea dinspre Timișoara, pe malul Mureșului, la limita dintre cartierul șvăbesc Aradu Nou și orașul vechi, halele **Teba** acoperă astăzi locul în care, în secolul XVI, otomanii ridicau prima cetate a Aradului. Actualele hale **Teba**, ridicate, majoritatea, în perioada postbelică, au adăpostit până în primii ani ai mileniului III una dintre marile uzine textile ale Aradului, o industrie care făcea gloria orașului. Astăzi, în aceste spații aflate la doar 15 minute de mers pe jos de centrul orașului, în imediata apropiere a promenadei clasice a arădenilor - faleza Mureșului, o reutilizare industrială ar fi imposibilă. Așa se face că, atât pentru administrația orașului, dar mai cu seamă pentru artiști tineri, locul a devenit interesant în vederea unei posibile reconversii culturale, o reconversie care să mute halele **Teba** dinspre periferia unei industrii inactuale către centrul vieții culturale locale - cu ambiții instituționale regionale.

Cea mai frumoasă stradă

Între aceste două repere, avem râul Mureș, la care ne gândim deja ca la un element de diferențiere față de alte orașe cu aceleași ambiții, o marcă naturală, verde, pe care vrem s-o păstrăm esențială în viitoarea dezvoltare a infrastructurii culturale și de **loisir** a orașului. De pildă, ne gândim la Cetatea Aradului ca la o adevărată inimă a orașului pulsând, legată de artera sa naturală, râul Mureș care poate fi cea mai frumoasă “stradă” a Aradului. Faleza e gândită să devină un adevărat bulevard verde, pietonal, cu piste de biciclete și cu reluarea, în viitor, a navigației pe râu.

Banii nu se pierd

Ținând cont de sursele de finanțare ale Proiectului, bugetul operațional estimat pe perioada 2017-2022, dinspre sectorul public, este în sumă totală de 28 milioane Euro din care municipalitatea asigură 16 milioane euro. Restul au alte surse. Dar sumele ce vor merge spre acest deziderat nu se opresc aici. În perioada 2016-2026, o sumă de 25,9 mil. Euro va fi alocată investițiilor în infrastructura culturală, constând în lucrări de reabilitare a unor instituții de cultură și a altor obiective. (reabilitare învelitoare, fațadă principală și sală spectacole la Filarmonica de Stat Arad, reabilitare clădire Teatru Clasic “Ioan Slavici” Arad, reabilitare clădire cinematograful Grădiște și cinematograful Studio, amenajarea Parcului Reconcilierii Româno-Maghiare și amplasarea Monumentului Marii Uniri.) Pentru achiziționarea și reabilitarea unor imobile, în vederea introducerii în circuitul cultural urban va fi alocată suma de 17. mil. euro (Teatrul Vechi și Casa Hirschl, Turnul de Apă, Casa Marta, Zona Industrială Teba, Pavilionul Secession Parc) Municipiul va

susține financiar cu 12,6 mil. Euro amenajarea și extinderea falezii Mureșului și amenajarea Clubul Sportiv Nautic.

Bugetul reconversiei și revitalizării ansamblului Cetății Aradului, amenajarea Parcului central în Cetatea Aradului, realizarea și amenajarea unor spații de creație, inclusiv rezidențiale, amenajarea de spații pentru expoziție, producție și desfacere produse din manufacturi tradiționale este evaluat la 59.000.000 de euro.

Avem doar de câștigat

Cu excepția primului punct, celelalte vorbesc de infrastructura culturală a Aradului. Ori că vom câștiga, ori că nu, ne vom duce până la capăt aceste planuri. Pentru că de fapt investim în patrimoniul Aradului! Candidatura noastră este de aceea un joc fără risc. Sau, dacă vreți, riscul nu e acela de a nu câștiga competiția, ci de a nu implementa proiectele corecte care pot realiza schimbarea de statut a Aradului. De fapt, acest lucru îl urmărim. Candidatura nu e doar un excelent vehicul de promovare a unor proiecte, dar celor mai mulți dintre noi ne e clar că ar fi o greșeală să renunțăm la ideile bune, în cazul unei decizii nefavorabile a juriului. Aradul e oricum pe un trend de dezvoltare care privilegiază investițiile în cultură, în spații verzi, într-un plus de civilizație urbană. Pe toate acestea le putem considera investiții de statut, care vor crește rangul real și simbolic al Aradului, atât în ochii investitorilor, al turiștilor, dar mai ales în ochii arădenilor, care se vor simți și mai mândri de orașul lor, în care vor locui mai confortabil, mai civilizată, mai european.